

Hyvinkään villatehdas sai alkunsa villakehräämöstä

Hyvinkään villateollisuus, jota viereksi kaupungiksi kasvanut yhdyskunta rautatien ohella saa kiittää kasvustaan, sai alkunsa insinööri Ossian Donnerin v. 1892 perustamasta 10 henkeä työllistäneestä villakehräämöstä. V. 1895 perustettu Hyvinge Ylleväfveri Ab kasvoi nopeasti ja v. 1902 muodostettiin Yhdistyneet Villatehtaat Oy, johon kuuluivat lisäksi Donnerin Helsinkiin perustamat villakehräämö ja villakutomo. Kehitys johti siihen, että ensin Helsingissä toimineet kolme villatehdasta ja 1960- ja 1970-luvuilla jälleen useilla muillakin paikkakunnilla toimineiden villatehtaiden toiminta keskittyi asteittain Hyvinkäälle.

1950-luvulta alkaen yleiseurooppalaisen villateollisuuskriisin seurauksena Suomen villateollisuus pieneni. V. 1978 perustetun Valvillan Oy:n suorittaman toimialarationalisoinnin tuloksena Hyvinkään tehtaasta muodostettiin kehrutehdas. Yhtiön Turun tehdas, jolla on juurensa Littoisten Verkatehtaasta, keskittyy kankaiden valmistukseen.

Museohanke ei odottanut julkisia varoja

Villatehtaan saneeraus ja perinteellisen kankaan valmistuksen lopettaminen Hyvinkäällä nostattivat Hyvinkäällä julkisen keskustelun villatehtaan merkityksestä koko kaupungille, jonka asukkaista tuhannet olivat aikanaan olleet sen leivissä. Sekä tehtaalla että kaupunkilaisten keskuudessa tuotiin esiin ajatuksia villateollisuusmuseon aikaansaamisesta tallentamaan lopetettavan kutomon perintettä.

Varsin pian todettiin, että museohanke julkisin varoin toteutettuna veisi niin pitkän ajan, että vielä tallella oleva aineisto uhkaisi hävitä, ellei hanketta voitaisi toteuttaa pikaisesti. Tässä vaiheessa vuoden 1981 alussa Valvillan johto teki päätöksen museon perustamisesta ja osoitti tarkoitukseen tehdasalueen keskellä sijaitsevan entisen paloasemarakennuksen. Suunnitelmien toteuttaminen annettiin insinööri Nils Grandellin ja dipl.ins. Esko Talanterän tehtäväksi. Museon avajaiset olivat saman vuoden marraskuussa.

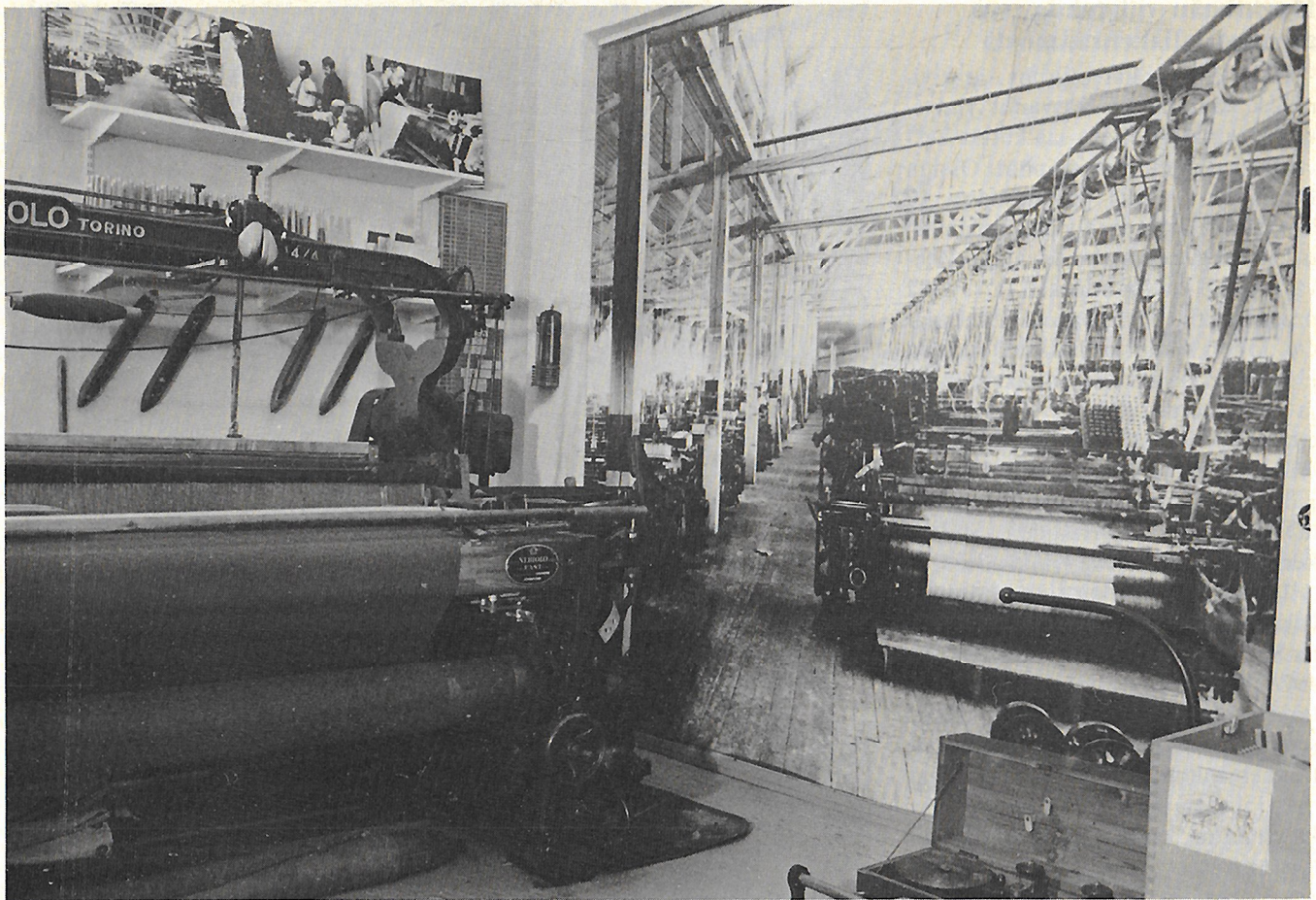

Museorakennus on rakennettu vuonna 1915 tehtaan paloasemaksi.

Esko Talanterä

Valvillan tehdasmuseo henkii kutomateollisuuden perinnettä

Kutomateollisuus kuuluu maamme vanhimpiin teollisuudenhaaroihin. Villasaran valmistus tunnetaan jo 1500-luvun Turun linnassa. Konevoimainen kankaankudonta alkoi maassamme 1800-luvun alussa. Hyvinkäälle v. 1892 perustetusta villatehtaasta kehittyi alansa suurin ja monipuolisin. Sen muistoja vaalii v. 1981 Hyvinkäälle perustettu Valvillan tehdasmuseo.

Museonäkymä, joka loihdii esille vuosisadan alun tehdasnäkymän. Vasemmalla näkyvä villakutomakone vuodelta 1950 edustaa tyyppiltään 100 vuotta vallinnutta konetyyppiä.

Amatöörivoimin mutta innostuksella

Perustamistyö tehtiin amatöörivoimin, mutta suurella innostuksella. Käytiin teknillisissä museoissa ja osallistuttiin museopäiville. Avuksi otettiin paikallinen valokuvaamo ja mainostointimiehet tekivät maalaus-, puusepän- ja sähkötyöt. Mukanaol-leille tekstiilimiehille tämä aika jäi muistoihin inspiroivana kokemuksena tehdasrutiinien lomassa!

Toteutuksessa tuotti suurta päänvaivaa tilan pienuus, n. 50 m², sekä se ilmeinen tosiasia, ettei tähän tilaan sovi montaakaan konetta. Onneksi käytettävissä oli arkiston laajat valokuvakokoelmat, joita käyttäen ongelma ratkaistiin.

Museotila jaettiin kahtia. Toinen osa varattiin valokuville (yhteensä n. 200). Toisessa huoneessa on teknistä esineistöä, mm. pari konetta sekä pienesineistöä ja valokuvia. Museossa ja siihen liittyvässä historiallisessa arkistossa on suoritettu luettelointia ja valokuvien tekstitystä, mutta tämä työ on pahasti kesken, sillä omaa henki-

lökuntaa ei museolla ole. Muiden kuin Hyvinkäällä sijainneiden entisten villatehtaiden valokuva- ja asiakirja-aineisto on vielä kokonaan esittelemätöntä.

Alkuperäisessä miljöössään

Valvillan tehdasmuseosta ei tullut alunperin ajateltua valtakunnallista villamuseota. Se on nykyisellään yhden historialtaan värikkään ja vaiherikkaan villatehtaan lähes 100-vuotisesta toiminnasta kertova pieni museo, joka sijoittuu alkuperäiseen, mutta vielä täydessä toiminnassa olevaan, tehdasmiljööseen. Kehruukoneiden kohinan takaa voi aistia kaiken sen vanhan, josta museon seinillä kulkee monivaihteinen kuvakertomus. Siellä saa kuvan langan ja kankaan monivaiheisesta valmistuksesta. Koko 80-vuotisen tuotannon kattava mallikokoelma on historiallisesti kenties arvokkain osa kokoelmista.

Koneista vanhin on vanutuskone vuodelta 1910. Se symbolisoi koko villateollisuutta, jonka tuloa edelsivät ns. tamppimyllyt, vesivoiman äärellä toimineet vanutuslaitokset.

Vaikka tehtaalla vanha konekanta hävisi lähes jäljettömiin 1960–1970-luvuilla on tehdasta modernisoitaessa kyetty säilyttämään kymmenkunta vuosisadan alkupuolen konetta, jotka odottavat sijoituspaikkaansa varastossa.

Eryityisesti on mainittava historiallinen arkisto, joka käsittää yli kymmenen toimintansa lopettaneen villatehtaan asiapapereita ja henkilöstökortistoja sekä laajan, Hyvinkään tehtaalla koko tuotannon käsittävän, mallikokoelman. Tämän tehtaalla vanhassa osassa säilytettävä arvokas arkisto on alituisessa tuhoutumisvaarassa.

Tosiasia on, ettei maassa vielä ole valtakunnallista tekstiilimuseota, joka voisi ottaa vastaan vanhoissa tehtaisa eri puolilla maata säilytettäviä kokoelmia. Julkisuuteen on tosin tiikhunut eräitä tietoja tällaisesta hankkeesta Tampereen seudulla. Voi vain toivoa, että asiassa voitaisiin edetä nopeasti. Sitä ennen Hyvinkää toivottaa tervetulleeksi museonsa, jota esitellään kaikille halukkaille, sekä ryhmille että yksityishenkilöille, sopimuksen mukaan.